

Arto Järvelä – pelimanniviulismien aatelia

PERINTEET VELVOITTAVAT

Haastattelu: Hannu Tolvanen

Arto Järvelä kuuluu tunnettuun kaustislaiseen pelimannisukuun. ”Suhteeni pelimannimusiikkiin on varmasti erilainen kuin niillä, jotka ovat innostuneet kansanmusiikista vain radio- tai levykuuntelun perusteella”, hän arvelee. Ammattimaisena kansanmusiikkona Järvelä hankkii toimentulonsa soittamalla useissa yhtyeissä.

Viulu kuuluu suomalaisen musiikin ytimeen. Kansanmusiikissa sen asema on ollut vankkumaton 1800-luvulta lähtien, vaikka haitari on tullut sen rinnalle – välillä ohikin. Viulun tunnettuja pelimannimestareita on tullut erityisesti Pohjanmaalta aina Matti Haudanmaasta lähtien. Pelimannien pitäjä Kaustinen on ollut yksi viulukeskittymistä, nykyisin erityisesti Mauno Järvelän näppäriyden ansiosta.

Mutta tämä juttu kertoo toisesta Järvelästä, jonka sukujuuret ovat myös Kaustisella. **Arto Järvelä** tuntui 1980-luvulta lähtien olevan mukana vähintään joka toisessa kansanmusiikkiyhtyeessä. Vanha viidakon sanonta kuuluikin tuolloin: ”Arto Järvelä – the busiest man in Finnish folk music.”

Neljännän polven pelimanni

Hannu Tolvanen: *Järvelä on tunnettu pelimannisuku Kaustiselta, Järvelän kylästä. Olet pelimanni ainakin neljännessä polvessa. Lapsuuden asuinpaikka oli kuitenkin Hämeessä, Parolassa. Synnyitkö niin sanotusti viulu suussa?*

Arto Järvelä: Kokeilin kyllä kuuden vanhana vaarin (mestari)pelimanni Johannes Järvelä) kanssa viulunsoittoa, mutta se ei silloin vielä lähtenyt liikkeelle. 1970-luvun alkupuolella meillä oli Parolassa tanssiyhtye ”Isät ja pojat”, jossa isä olivat naapurissa asunut Timo Alakotilan isä Toivo ja minun isäni Aarne, poikia Timo, veljeni Jouni ja minä. Soitin silloin sähköbassoa ja joskus rumpuja. Viikonloppuisin saattoi olla 16 tunninkin treenit. Olipa joku keikka lopulta Ruotsissakin. Oma mielimusiikkiani oli tuohon aikaan myös Hurriganes, jonka näin keikalla muistaakseni Toholammilla.

Kaustisen juhlat ovat olleet koko ikäni ohjelmassa, tosin pari ensimmäistä eivät muistu mieleen (festivaalit alkoivat 1968, Arto oli silloin 4-vuotias; toim. huom.). Mutta ensimmäinen soittokeikka oli siellä vuonna 1976 ”Isät ja pojat” -yhtyeellä siltatansseissa, ja bändiä vahvisti vielä setäni Mauno Järvelä. Itse soitin rumpuja.

Musiikkilukion kävit Kaustisella 1980-luvun alussa. Sen jälkeen piti valita opiskelupaikka. Olet näitä kansanmusiikin pioneereja siinä mielessä, että olit ensimmäisten Sibeliuksen Akatemiaan hyväksytyjen kansanmusiikin opiskelijoiden joukossa.

Musiikkia ajattelin ammattina vasta, kun tuli mahdollisuus hakea Sibelius-Akatemiaan opiskelemaan kansanmusiikkia 1983. Olin ollut Kansanmusiikki-instituutissa kesätöissä, ja siellä kuulin tästä uudesta koulutuksesta. Samaan aikaan hain myös Jurvan kotiteollisuuskouluun puuseppäpuolelle. Tarkoitus oli päätyä soitinrunkentajaksi. Lukioaikana olin tehnyt 5-kielisen kanteleen ja sähkökitaran, Tallarin aikoihin myös sähköviulun.

Jurvaan pääsin vain varasijalle

ja Sibikseen suoraan, joten valinta oli helppo.

Silloin kun kansanmusiikin osasto aloitti, kaikki portit olivat avoinna. Ensimmäiset vuosikurssit alkoivat muokata koulutusohjelman luonnetta yhdessä opettajien kanssa.

Kansanmusiikin vuosikymmenet

Kansanmusiikin osaston keskeisenä opettajana oli Heikki Laitinen, ja näihin ensimmäisten vuosikurssien opiskelijoihin kuuluivat sinun lisäksi Maria Kalaniemi, Anna-Kaisa Liedes, Markku Lepistö, Sinikka Järvinen (nykyinen Kontio), Kimmo Pohjonen ja Kristiina Ilmonen.

Kansanmusiikissa tapahtui tuolloin 1980-luvun puolivälissä paljon: oli Kantelele joka kouluun -projekti, Kalevalan juhluvuosi 1985, ja perustettiin kansanmusiikin ensimmäinen ammattiyhtye Tallari.

Opiskelin pari vuotta Sibiksessä, ja sitten menin armeijaan vähän miettimään, mitä tehdä tulevaisuudessa. Silloin perustettiin Tallari, johon hain töihin ja pääsinikin. Eli muutin taas Kaustiselle vuosiksi 1986–1989.

Yhtyeen tyyli muokkautui sen mukaan mitä kukin osasi tehdä – niinpä painopiste oli enemmän perinnepelimannimusiikissa. Opiskelukavereista Anna-Kaisa Liedes ja Leena Joutsenlahti olivat mukana vakituisina avustajina. Tallarista läksin sitten, kun tuli halu saada opiskelut päätökseen ja tehdä vähän muutakin.

Vanhin edelleen toimiva bändisi JPP, alkujaan Järvelän Pikkupelimannit, juhlii tänä vuonna neljännesvuosisataista historiaansa. Kymmenkunta levyä ja satoja keikkoja on takana.

Järvelän kylässä on aina ollut pelimanneja, ja yhtyeenä

tunnetuin on ollut Järvelän pelimannit. Me nuoremmat perustimme oman yhtyeen vuonna 1980 Kruusaus-tanssiryhmän säästämiseksi. Siitä yhtyeestä tuli sitten Järvelän Pikkupelimannit, jonka ”viralinen” alku on oikeastaan vasta vuonna 1982. Silloin voitimme pelimanniyhtyeiden Suomen mestaruuden Mäntsälässä.

Neljännesvuosisadan toiminta on tietysti hieno asia, kun tavallisesti yhtyeiden elinkaari on viitisen vuotta.

Miten JPP treenaa? Tehän asutte nykyään eri puolilla maata, sinä itse Ulvilassa.

Joo, kaikki asuvat eri paikkakunnilla. Uutta materiaalia varten tehdään treeninauha ja nuotit. Kukin sitten treenaa stemmansa kotonaan. Joskus kyllä pitää treenata useampi vuosikin, että piisi tulee kuntoon.

Tämä asuminen Ulvilassa vaiuttaa vain matkapäiviä lisäävästi. Monet bändikollegat ovat muuttaneet takaisin maalle, kuten esimerkiksi Mandolinersien ja Lumisusien basisti Tapani Varis Joensuun lähistölle.

JPP on kiertänyt vuosien mittaan kaikilla mantereilla – ulkomaan keikkoja saattaa olla enemmän kuin kotimaassa tehtyjä. Olette juuri tulleet Pohjois-Amerikan kiertueelta. Onko se hienoa hommaa?

Meillä oli kahdeksan päivän kiertue. Keikkoja oli joka päivä ja aina eri paikassa. Matkaa tehtiin 3 500 kilometriä Minneapolisista Winnipegiin, Thunder Bayhin ja Ylä-Michiganiin. Hyviä keikkoja oli monta, mutta juuri keikkaa edeltävät toimenpiteet matkoineen, lentokenttineen, hotelleineen ja soundcheckeineen ovat juuri sitä raskasta ja vähemmän glamööristä osastoa. Kaiken kaikkiaan olen tehnyt yli 200 kiertuetta 35 eri maahan, ja

JPP:n reissuja on näistä lähes puolet. Mutta vielä on tietysti monta maata näkemättäkin.

Erilaisia saundeja

Soitat useita soittimia. Pääinstrumenttejasi ovat viulu, mandoliini ja nyckelharpa, mutta listalla ovat myös kantele, jouhikko, basso, rummut ja laulukin.

Olen aina ollut kiinnostunut erilaisista saundeista. Viulunsoiton aloitin vasta 13-vuotiaana, sitä ennen soitin pääasiassa bassoa ja rumpuja. Opiskelun yhteydessä tulivat sitten erilaiset kanteleet: 5- ja 10-kieliset sekä Perhonjokilaakson kantele. Kymppikieliseni on muuten varmasti hyvin soivaa puuta, sillä se on tehty Konsta Jylhän tuvan seinästä poistetusta hirrestä!

Mandoliinia aloin soittaa noin 1986 ja nyckelharppaa 1988. Jouhikko tuli mukaan Sibelius-Akatemiassa opiskellessani, ja vaikka olen sitä soittanut vähiten, olen kiinnostunut sillä tehdystä musiikista ja sen arkaaisesta soundista. Laulu tuli oikeastaan vasta Pinnin Poikien myötä, vaikka pikkupoikana olinkin laulanut jo paljon.

Bändejä on tässä mainittu jo JPP, Tallari, Niekku, Pinnin pojat (Kimmo Pohjosen kanssa). Näistä JPP ja Pinnarit jatkavat, mutta mitä kaikkea muita kokoonpanoja sinulla on tällä hetkellä?

Ainakin Ampron Prunni, Erik Hokkanen ja Lumisudet, Helsinki Mandoliners, Icefishers, Nikolai Blad trio ja uusimpana Nordik Tree. Kaikilla näillä on ollut keikkoja joka vuosi – tai ainakin yksi keikka. Yhtyeet ovat syntyneet eri tavoin. Ampron Prunni (muut soittajat Tallarin Risto Hotakainen ja Timo Valo) syntyi siitä, kun ulkomainen keikkajärjestäjä tarvitsi suomalaisen kansanmusiikkibändin. Tosin jo Tallarissa joutoaikoinamme jammassimme paljon.

Keikkamyynnin toimessa

Miten keikkailu ylipäänsä – onko keikkaa, ja miten sinne pääsee? Paljolti homma menee niin, että keikat poikivat uusia keikkoja. Viimeiset pari vuotta on aikaa kulunut liikaakin keikkamyynnin toimessa. Esimerkiksi tuo juuri päättynyt JPP:n Amerikan kiertue ja kesällä ollut Erik Hokkasen ja Lumisusien Ruotsin–Tanskan–

Saksan kiertue olivat minun järjestämiäni. Nyt täytyy vähentää kiertuemyyntiä, että jäisi aikaa treenaamiselle ja säveltämiselle. JPP:llä on omat managerit Sveitsissä ja Saksassa. Olisi hyvä että joka maassa olisi oma myyjä, silloin heidän on helpompi rakentaa viikon kiertue. Yhden keikanhan saa myytyä milloin vain, mutta isomman bändin kanssa pitää olla vähintään pari–kolme keikkaa, että kannattaa taloudellisesti lähteä matkaan.

Monta bändiä mahdollistaa sen, että freelancemuusikon toimeentulo rakentuu edes jollain tavalla. Joskus tulee kuukausia ettei keikoista tule euroakaan, mutta joskus voi tulla vastapainoksi parikin lompallista.

Tuntuu siltä että, kansanmusiikkiyhdyillä erityisesti kotimaan keikkailu on vaikeaa.

Jos ei koulukonserttikiertueita lasketa, niin en muista milloin olisin ollut Suomessa kiertueella. Yleensä on vain keikka siellä toinen täällä. Keikkailu Suomessa on vaikeaa. Suomi on pitkä maa; pohjoiseen ei kannata lähteä yhdelle keikalle, kun siihen kuluu kuitenkin vähintään kolme päivää matkoineen. Kiertueet olisivat kaikkein järjevin tapa keikkailla eri puolilla. Kulut pienenisivät ja tulot kasvaisivat.

Joka puolella on soittopaikkoja, ja jos ne järjestäytyisivät paremmin, kiertueita pystyttäisiin järjestämään enemmän. Siihen kyllä tarvittaisiin yhteiskunnan tukea. Vähitellen tällainen toiminta voisi ruveta jo kannattamaan itseään.

Nyt kun järjestettiin ensimmäiset tuetut kansanmusiikkikiertueet, hakijoita oli yli 30 yhtyettä. Jos tuo tungos jatkuu, sama bändi pääsee tuetulle kiertueelle kerran seitsemässä vuodessa. Koulutus on johtanut siihen, että bändejä on paljon. Sinänsä on kaikkien etu, että soittajia on paljon, mutta yksittäisten bändien keikkoja se saattaa vähentää.

Olen opettanut Sibelius-Akatemiassa tuntiopettajana vuodesta 1988. Tänä aikana opiskelijoiden taso on noussut huimasti. Koulutus on lisääntynyt eri asteilla, ja hakijoita on enemmän. Tasa tulee väkisin.

Sitä olen myös ihmetellyt, että missä ovat kaikki kansanmusiikkimanagerit, kun bändejä ja keikkaa olisi tarjolla. Ulkomaankiertueita ajatellen kansanmu-

Arto Järvelän luokassa roikkuu viulu poikineen.

siikkiyhdyt ovat ehkä vähän jazzmuusikoita paremmassa asemassa. Suomalainen etno on selvemmin "suomalaista" musiikkia – jazz on enemmän kansainvälistä, ja kilpailuasetelma on erilainen.

Polskia etydien sijaan

Oletko opiskellut pelimanni-viulismän lisäksi klassista viulu- taidetta?

Alkutaipaleella sain tunteja Riihimäellä Lehtisen Juhalta ja lukiossa Maunolta. Sibiksessä opiskelin klassista Jouko Heikkilän oppilaana I-tasolle asti. Klassisen opiskelu kehitti soittotekniikkaa, mutta etydien sijaan löysin itseni soittamasta suomalaisia polskia. Jotenkin perinteinen klassinen materiaali ja esitystapa oli minulle liian kaavamaista.

Kaustista pidetään pelimannien pitäjänä, miten se oli sinun siellä

asuessasi?

Lukioaikani nuoria soittajia oli reilut kymmenkunta. Mutta kun Mauno Järvelä muutti takaisin Kaustiselle ja aloitti Näppäritöiminnan, tapahtui muutos. Nyt asialle omistauduttiin ja tehtiin järjestelmällisesti töitä sen eteen. Siihen asti se oli enimmäkseen omaksi iloksi soittelua. Tietenkin keikoille ja kansanmusiikkijuhlille valmistauduttiin huolella ja valmistaudutaan vieläkin.

Päivä päivältä arvostan enemmän esi-isieni musiikkiperintöä, asia joka on ollut niin itsestäänselvyys ettei sitä ole oikein huomannutkaan. Olen ollut onnellisessa asemassa, kun olen kuullut vanhan polven pelimannien soittavan – siis niiden, jotka ovat korvauksella taitonsa ja repertuaarinsa oppineet. Kunniotaan suuresti tätä vanhaa polvea, ja suhteeni pelimannimusiikkiin on varmasti erilainen kuin niillä, jotka ovat

innostuneet kansanmusiikista vain radio- tai levykuuntelun perusteella.

JPP:hän on suoraan Järvelän pelimannien tyylillinen jälkeläinen, sen kuuluu saundista. Olen ilokseni huomannut, että JPP:täkin jäljitellään aika paljon. Se on tietysti jonkinlainen osoitus siitä, että konsepti on menestys. Itselleni JPP on Järvelän pelimannipuun haara, yksi perinteen jatkaja. Ja perinnehän tunnetusti velvoittaa!

Parikymmentä vuotta yhtenä tärkeänä muusikkokumppaninasi on ollut kolmannen polven amerikansuomalainen Erik Hokkanen, joka tunnetaan lauluntekijänä, kitaristina ja virtuoosisena viulistina. Miten Amerikan Erik tuli mukaan kuvioihin?

Kesällä 1987 Erik kävi ensimmäisen kerran Kaustisella. Seuraavana vuonna jammailtiin jo Texas Bluesia iltanuotiolla, ja siitä eteenpäin on aina soiteltu, kun on mahdollista. Se Texas Blues päättyi lopulta JPP:n *Kaustinen Rhapsody* -levylle. Lumisudet keikkaili menneenä kesänä akselilla Ruotsi–Tanska–Saksa. Samoin äänitimme uutta levyä, joka ilmestyy sitten ensi vuonna. Erik on myös tulossa Eurooppaan pariinkin otteeseen, ja yritystä on tehdä ensimmäinen Lumisudetkiertue myös Yhdysvalloissa.

Laskussa levy, nousussa nuotti

Sinulla on oma levymerkki OART. Ensimmäinen julkaisu oli soololevyysi "Polska Different" vuonna 1994.

Tämä levymerkki on harrastustoimintaan verrattavaa toimintaa veroilmoituksessa. Perustin sen alun perin soolotuotantoani varten, mutta nyt uusin JPP-levy *Artology* tuli siihen mukaan. Ideana on se, että jos voittoa tulee, se sijoitetaan tulevaan toimintaan. *Artology* on myynyt oikeastaan aika hyvin – vähän toista tuhatta kappaletta. Sitä on mennyt Japaniin, jonne on myyty myös JPP:n *Historya* ja *String Teasea*. Nyt yritetään kiertuetakin.

Ylipäättään levymyynti on kyllä hyvin marginaalista ja muuttenkin myyntikäyrät painuvat alaspäin.

Olet ollut tekemässä myös useita nuottikirjoja. Amerikansuomalaisesta Frank Hietalasta olet tehnyt paksumman opuksen, jossa on

MARY BUSCH

Helsinki Mandolinists: Tapani Varis, Arto Järvelä, Petri Hakala, Olli Varis.

kuutisenkymmentä nuottinosta, CD ja historiikki.

Nuottijulkaisut ovat syntyneet, kun niitä kysytään varsinkin ulkomailla yllättävän paljon. JPP:n nuottivihkoja 1 ja 2 on myyty 1 000 ja 2 000 kappaletta välillä, ja koko ajan myydään lisää. Oman *Arto Järvelä Plays Fiddle* -levyni nuottikirjaakin on myyty kohta 500 kpl. Tuosta näkee, että kansanmusiikin nuottimateriaalista on pulaa, saisi olla enemmänkin julkaisuja. Nuottikirjojen tekeminen on vain niin työlästä. Frank Hietalan nuottikirjaan minulla oli apuraha, mutta muuten kaikki on tehty muun työn ohessa.

Olet ollut aika ahkera myös levynteossa. Diskografiastasi löytyy kansanmusiikkibändien lisäksi esiintyjä laidasta laitaan: Berit, Hector, Timo Koivusalo, Katri-Helena, Tuomari Nurmio, Waltari... Kannattaako ääniteartistina – tai vierailijana – olo muuten kuin taiteellisessa mielessä nykyään?

Parhaisiin aikoihin jos vertaa, niin tekijänoikeuskorvaukset ovat laskeneet puoleen. Ennen radiossa soitettiin myös kansanmusiikkia. Kaikkiaan olen ollut mukana 100–200 levyllä, en ole ihan tarkkaan laskenut. Nyt olen mukana nyckelharpan kanssa myös Claes Ohlssonin elokuvasa *Colorado Avenue*.

Jos on tarvittu pelimannihenkistä viulismia ja etnistä saundia, niin paikalle on lähdeetty. Nyt juuri tein kaveripohjalta viuluraidat Ruotsiin yhdelle kantrimusiikolle. Äänitin osuuteni kotona ja laitoin mp3:t postissa menemään. Eli helppoa tuo osallistuminen on nykyään, kun ääniraidat voi soittaa omassa studiossa. Huomasin myös sen, että mp3:n laatuakin riittää. Pelkästä viuluraidasta popin keskellä ei erota onko se mp3-vai cd-tasoinen ääni, ainakaan meikäläinen.

Muuten sessiomuusikon homma on mukavaa vaihtelua omiin rutineihin, ja niille keikoille läh-

den aina varsin mielelläni. *Minkälaisia uusia hankkeita sinulla on kaikkien entisten lisäksi?* Noh, työn alla on uusi trio, jossa soittavat viulisti Anders Bjernulf Ruotsista ja hardangerviulunsoittaja Knut Hamre Norjasta. Demo äänitetään pian, ja luvassa on jäsenten soolosoitantoa sekä varsin perinnepitoista musiikkia. Keikkoja tehdään jo ensi kesänä ainakin Ruotsissa ja Norjassa, mahdollisesti Suomessakin...

Joulukuussa alan myös nauttia puolen vuoden taiteilija-apurahaa. Tarkoitus olisi selvittää norjalaisen ja suomalaisen kansanmusiikin välisiä yhteyksiä. Aion käydä Norjan Finnskogenissa tutkimassa asiaa. Aika näyttää, mitä riemukasta siitä kehkeytyy. ■